

A lyukkártyarendszerű hadtáp adatfeldolgozás helyzete és várható fejlesztése

Szabó János mk. alezredes

A kormány Számítástechnikai Központi Fejlesztési Programjának megvalósítása új helyzetet teremtett az MN-ben üzembeállításra kerülő számítástechnikai eszközök területén is. A kormány programjának végrehajtása keretében a megfelelő MN szervek az MNHF-ség javaslatára 1971 év végén létrehozták az MN Hadtáp Adatfeldolgozó Központot (HAK), illetve megteremtették annak alapvető működési feltételeit a meglévő anyagi és technikai lehetőségeken belül.

A Hadtáp Adatfeldolgozó Központ létrehozása lehetővé tette az MN-ben levő lyukkártyagépek és a különböző Adatfeldolgozó Központoknál levő lyukkártyarendszerű adatfeldolgozások összevonását, melynek többségét az MNHF-ség szerveinek lyukkártyarendszerű adatfeldolgozása adta.

A HAK feladata volt a meglévő lyukkártyarendszerű adatfeldolgozások zökkenőmentes átvétele és folytatása, a belépő — nem MNHF-séghez tartozó — adatfeldolgozási igények kielégítése, valamint az előzőek biztosítására egy új szakmai állományt létrehozni és betanítani, összekovácsolni a részben már szakképzett, részben pedig teljesen képzetlen állományból.

Az alapfeltételek biztosítása után pedig a meglévő lyukkártyarendszerű adatfeldolgozások számának emelése, egyértelmű és állandó jellegű szabályozása, egységesítése, a már meglévő lyukkártyás programok fejlesztése, korszerűsítése volt a feladat. A vegyes feladat (adatfeldolgozás és szervezés) azért jelentkezett, mert ekkor a HAK állományában egy kislétszámú szervezési alosztály is szerepelt.

Az előzőekben ismertetett feladatokat az MN HTP REVA alo. segítségével és irányításával alapvetően 1972 végén a HAK megoldotta.

Az alapvető feladatok megoldása után a lyukkártyás adatfeldolgozás terén a következő feladatok jelentkeznek:

- rendszeres, folyamatos adatfeldolgozás, eredmények továbbítása;
- adattárolás;
- már megszervezett lyukkártyarendszerű adatfeldolgozások fejlesztése és korszerűsítése, dokumentálása;

— új lyukkártyarendszerű adatfeldolgozások megszervezése és bevezetése, ezzel párhuzamosan a rendelkezésre álló adatfeldolgozás kapacitásának, leterhelésének folyamatos emelése.

A feladatok folyamatos végrehajtásánál feltétlenül figyelembe kell venni a rendelkezésre álló lehetőségeink adottságaink mellett, hogy a gépi adatfeldolgozás a hadtápvezetésnek elsősorban a nagytömegű adatok jelentkezésekor, a tervezés időszakában tud nagyobb segítséget nyújtani, melynek előnyei:

— a jelentős időmegtakarítás lehetősége a szolgálatiág-vezetők munkájában;

— a manuális munkát többszörösen meghaladó részletesség, változat és pontosság.

A megszabott feladatoknál igen komoly problémát jelent az adatfeldolgozás időszakos csúcsterhelése, mely esetenként a rendelkezésre álló gépi adatfeldolgozási kapacitás többszörösét is meghaladja. Így ezekben az időszakokban az összesített adatszolgáltatás határidejét lehetetlen tartani, ezen az elmúlt időben úgy igyekeztünk segíteni, hogy az illetékes feldolgoztató szolgálati ágak megbízottaival való jó együttműködés révén a bizonylatok beérkezését időben megosztottuk, egyes esetekben folyamatossá tettük (pl. ruh. szolg., eü. szolg.), így az előzőekben jelentkező csúcsterhelések lényegesen csökkentek.

A lyukkártyagépeken folyó gépi adatfeldolgozás jelenét és jövőjét többféleképpen értékelik. Az elektronikus számítógépek megjelenését sokan a lyukkártyarendszer alkonyának tekintik. Ez a szemlélet helytelen, mivel a lyukkártya alkalmazása sok területen sokkal gazdaságosabb az elektronikus gépeknél, másrészt számtalan terület van, ahol az elektronikus feldolgozási sebesség nem indokolt.

A lyukkártyarendszer előnyei abban vannak, hogy:

— kiküszöböli a nagy létszámot igénylő manuális munkát;

— minimumra csökkenti a hibalehetőséget;

— megrövidíti a manuális feldolgozási időt;

— mivel a lyukkártya tárolható — elvileg korlátlan ideig —, a későbbiekben újabb (ismétlődő) feldolgozásokra, vagyis adattárolásra alkalmas.

A lyukkártyarendszerre való áttérést ugyanakkor nagyarányú szervezési munka előzi meg. Az új feldolgozási rendszerre való áttérés sikeres megoldása nagyban függ a pontos, világos adatfeldolgozás célkitűzéseinek és adatigények rögzítésének meghatározásától. Szükséges a meglévő adatfeldolgozási helyzet felülvizsgálata, adatfeldolgozás táblázatai és az adathordozók tartalmának meghatározása, adatszolgáltatás rendjének és eredményének megállapítása, valamint a technológiai utasítások kidolgozása.

A lyukkártyarendszerű feldolgozás az alábbi négy tényezőn alapul:

— a bizonylaton, mely a feldolgozandó adatokat tartalmazza;

— a kártyán, amelyen az adatokat lyukasztással rögzítjük;

— a kulcsszámrendszeren, mellyel szöveges megkülönböztetéseket előre kidolgozott számozási rendszer szerint rögzítünk;

— a gépeken, amelyek a kártyák lyukasztását végzik, illetve a lyukasztott kártyák alapján a kimutatásokat készítik.

A szervezőnek a lyukasztás szempontjait figyelembe véve kell a bizonylatot megszerkeszteni. A bizonylatnak tartalmaznia kell mindazon adatokat, amelyekre a lyukkártyában szükség van. A bizonylatnak tisztának, áttekinthetőnek, könnyen olvashatónak kell lennie. Az adatok lyukasztása kártyaterv szerint történik. A kártyaterv a lyukkártya oszlopait mezőkre osztja és meghatározza, hogy az egyes mezőkbe a bizonylat mely adatait kell lyukasztani. Az azonos feldolgozásban résztvevő valamennyi lyukasztott kártya kártyaterve azonos kell hogy legyen. A kártyaterv a gépi feldolgozás egyöntetűségét biztosítja. A lyukkártyarendszer egyik döntő tényezője a kulcsszámozás. A helyesen megszerkesztett kulcsszámrendszeren múlik a gépek gazdaságos kihasználása és az adatok célszerű kigyűjtése.

A lyukkártyagépeket rendeltetésük szerint három csoportra oszthatjuk:

- lyukasztó kis (alap) gépek (kártyalyukasztó, ellenőrző lyukasztó);
- lyukasztó közép (segéd) gépek (válogató, rendező stb.);
- lyukasztó nagygépek (táblázó stb.).

A HAK-nál bevezetett — rendszeresen végzett — gépi adatfeldolgozási munkákat a következőkben lehet összefoglalni:

- „M” készség jelentés
- Gyógyszertári fogyóanyag nyilvántartás
- Szűrővizsgálati statisztika
- Baleseti sérülési statisztika
- Élelmezési elszámolás és jelentés
- Élelmiszer technikai eszközökről és felszerelésekről jelentés feldolgozása
- Ruházati selejtezés adatainak feldolgozása
- Ruházati készletjelentések feldolgozása
- Nyomtatvány készlet-felmérés
- MN lőszerkészletének, műszaki állapotának feldolgozása (lőszer-sorozat nyilvántartása)
- MN-ben üzemelő műszaki munkagépek igénybevételének feldolgozása
- Bérlemény nyilvántartás

1975-ben a rendszeres gépi adatfeldolgozás még az 1974-ben elvégzett próbafeldolgozás alapján kibővül a:

- Tárolási helyzetjelentés, valamint a
 - Gyógyszertári fogyóanyag nyilvántartás
- gépi adatfeldolgozásával.

Új szervezésként 1975-ben próbafeldolgozásra és bevezetésre kerül:

- Kórházi betegforgalmi statisztika
- FÜV minősítés értékelése
- Pszicho-analitikus labor-teszt adatlap összesítés.

A fenti feladatok bevezetésével és kiterjesztésével a gépi adatfeldolgozási kapacitás leterhelése 1972-től a következőképpen alakult (%-ban):

1972-ben	25 ⁰ / ₀
1973-ban	44 ⁰ / ₀
1974-ben (várhatóan)	55—60 ⁰ / ₀

A FELDOLGOZTATÓ SZERVEK SZEREPE AZ MN HAK MUNKÁJÁBAN

Az MN HAK feldolgozási munkájának kiindulópontját a különböző feldolgoztató szervek által kitöltött és meghatározott határidőre beküldött bizonylatok képezik. Ennek következtében a feldolgoztató szervek nagy szerepet játszanak az MN HAK által készített táblázatok tartalmi pontosságának és a táblázatok elkészítési határidejének betartása biztosításában.

Az MN HAK-nak a feldolgoztató szervek igényeinek mind magasabb szinten történő kielégítése a célja, ezért igen fontos, hogy a feldolgoztató szervek által beküldött bizonylatok tartalmi és formai előírásoknak megfelelően készüljenek el.

Ezért meg kell említeni néhány olyan követelményt, amelyek a jellegzetes hibák kiküszöbölését elősegítik.

— A bizonylaton feltüntetett mezőbe a szöveges felíratás alá a szöveggel megjelölt fogalomnak megfelelő adatok kerüljenek;

— ha a bizonylat összesen rovata több mező adatainak az összegezése révén képződik, akkor a mezők adatait összeadva valóban az összesen rovatba beírt összeget adják ki;

— azokba a mezőkbe, ahová a kitöltési utasítás csak egész számok beírását engedélyezi, ne kerüljenek a számok tizedes jeggyel beírásra;

— ha a kódszámok nincsenek előre nyomtatva a bizonylatra, hanem a bizonylatot kitöltők vezetik rá a kódjegyzék alapján, akkor minden bizonylaton a megfelelő fogalomhoz azonos kódszám kerüljön beírásra;

— a bizonylat mezői karakterszámának meghatározása úgy történik, hogy az adott mező induló oszlopát is be kell számítani a karakterek számába. Pl. a bizonylat 11—14 oszlopainak karakterszáma 4 és nem a számtani különbsége ($14 - 11 = 3$). A mezőkbe a számok helyértéküknek megfelelően kerüljenek beírásra;

— a bizonylatok kézi kitöltése esetén fokozott figyelmet kell fordítani a beírt számok olvashatóságára;

— a kitöltésben eszközölt javítások csak a rontott rovatok ragasztószalaggal történő leragasztásával és a helyes értéknek a leragasztott helyre történő rávezetésével eszközölhetők. A rontott beírások ismételt átírással történő javítása olvashatatlanná és feldolgozhatatlanná teszi a bizonylatot.

Az MN HAK a feldolgozási tervben rögzített határidők betartását csak abban az esetben tudja biztosítani, ha a feldolgoztató szervek a bizonylat beküldési határidejét pontosan betartják és nem tartalmazzák az előzőekben ismertetett jellegzetes hibákat.

A késve érkező bizonylatok az MN HAK gépi adatfeldolgozási ütemében torlódást okoznak és ennek következtében nemcsak a késve érkező, hanem az azt követő anyagok feldolgozási határidejének betartását is lehetetlenné teszik. Ennek következtében az MN HAK terv szerinti munkájának egyik alapfeltétele a bizonylatok beküldési határidejének pontos betartása a feldolgozatók részéről.

Az MN HAK-nál folyó feldolgozási munka színvonalának emeléséhez elkerülhetetlenül szükséges a feldolgozó szervek visszajelzése az elkészült anyagokról.

Ez irányú kapcsolat az MN HAK és a feldolgozó szervek között még nem érte el a kívánt mértéket. A feldolgozatók csak igen kis hányada jelzi vissza negatív vagy pozitív észrevételeit. A feldolgozatók nagyobb hányada részére készült anyagnál a visszajelzés hiánya következtében az MN HAK a feldolgozás minőségéről nem tud megfelelő képet alkotni és az esetleg előforduló feldolgozási hibák kiküszöbölésére nem tud megfelelő intézkedéseket hozni.

A jövőben annak érdekében, hogy az MN HAK a feldolgozásokban a feldolgozatók igényeit mind tartalmilag, mind formailag minél magasabb szinten ki tudja elégíteni, szükséges a feldolgozó és a feldolgozó szervek közötti eddiginél szorosabb munkakapcsolat kiépítése.